

ความมั่นคงในทัศนะของผู้ปกครอง และของประชาชน*

ชัยอนันต์ สมุทวณิช

นายกรัฐมนตรีบัณฑิตยสถาน

หัวข้อของการปาฐกถาในวันนี้ นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะว่าเป็นเรื่องที่ได้มีการศึกษาและความพยายามที่จะก่อให้เกิดการปฏิบัติเป็นหลักประกันในเรื่องความมั่นคงมาเป็นเวลาช้านานแล้ว อาจจะกล่าวได้ว่า ตั้งแต่มนุษย์เริ่มมาอยู่ร่วมกันก็เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่รอดท่ามกลางภัยอันตรายรอบด้าน ความไม่แน่นอน ความไม่มั่นคง ความไม่ปลอดภัย หรือไม่สามารถจะมีหลักประกันได้ว่า มนุษย์เราจะสามารถอยู่ได้อย่างสงบสุข อย่างมีสันติ ที่สำคัญก็คือว่า มีโอกาสและมีเวลาพอที่จะพัฒนาตนเอง หรือพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าขึ้นไป ให้อยู่เหนือระดับของการมีแค่ปัจจัย ๔ ที่พอยังชีพ เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่า ความมั่นคงในที่นี้นั้นเป็นทั้งเป้าหมายในตัวของมันเอง แล้วก็เป้าหมายวิสัยที่จะก่อให้เกิดการเจริญเติบโต และโอกาสของมนุษย์ที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนด้วยความหมายของความมั่นคงนั้นเปลี่ยน

แปลงไปตามกาลเวลา แล้วก็ยังขึ้นอยู่กับ การให้ความสำคัญของผู้ที่อยู่ในสังคมแต่ละสังคม เราต้องมองความมั่นคงใน ๒ ทัศนะ อย่างที่เป็นหัวข้อการปาฐกถาในวันนี้คือ มองความมั่นคงทั้งในทัศนะของผู้ปกครอง และมองความมั่นคงในทัศนะของประชาชนโดยทั่วไป แต่การจะพิจารณาความมั่นคงทั้ง ๒ ทัศนะนี้ได้ เราก็จะต้องไปพิจารณาถึงสถานภาพของประชาชนในสมัยต่าง ๆ トラบไตที่สถานภาพของประชาชนหรือปัจเจกบุคคลยังมีอย่างไม่เท่าเทียมกันหรือไม่เสมอกัน ความมั่นคงของบุคคลก็ไม่อาจจะกล่าวได้ในฐานะที่เป็นเรื่องรวม ๆ เพราะว่าเมื่อสถานภาพของบุคคลแต่ละบุคคลต่างกันแล้ว ความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็อาจจะไม่เท่ากันตามไปด้วย เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงหรือปฏิบัติการซึ่งจะนำมาซึ่งความมั่นคงก็ย่อมจะผันแปรไป ในแง่ของประชาชนนั้นการที่จะได้ความมั่นคง

มาก็จะต้องถามว่าจะได้หลักประกันเกี่ยวกับความมั่นคงนั้นมาจากไหน ถ้าเชื่อว่าประชาชนต้องดูแลตนเองหรือต้องพึ่งตนเอง ไม่สามารถจะพึ่งอำนาจอื่นภายนอกตัวเขาได้แล้ว ความมั่นคงในทัศนะของประชาชนก็จะเป็นการช่วยตนเองมากกว่าที่จะหวังให้คนอื่นมาช่วย แท้ที่จริงแล้วแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ความคิดที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงกับประชาชนนั้น ต้องถือว่าเป็นเรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ไม่นานนัก ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงกับประชาชนนั้น อาจแบ่งได้ออกเป็น ๒ เรื่องใหญ่ ๆ ด้วยกัน เรื่องแรกคือความมั่นคงที่เป็นความมั่นคงจากภัยอันตรายที่เกิดจากการคุกคามทางทหาร อีกเรื่องหนึ่งของความมั่นคงเป็นความมั่นคงทางสังคม ซึ่งไม่เกี่ยวกับความมั่นคงทางทหาร แต่ความมั่นคงเรื่องแรกคือความมั่นคงที่เกี่ยวกับทางทหารนั้นเป็นเรื่องที่ได้ครอบงำ

* ปาฐกถาพิเศษ ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง กฎหมายตราสามดวง : แฉ่นส่องสังคมไทย การซื้อราษฎรบังหลวงกับความมั่นคงของรัฐไทย เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ณ โรงแรมศวันนารามาตา กรุงเทพมหานคร

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนมาเป็นเวลาช้านาน แล้วก็เป็นที่มาของกฎ กติกา กฎหมาย การจัดการปกครอง และลักษณะของระบอบการปกครอง ซึ่งในสมัยก่อนนั้นเราจะเห็นว่า แนวความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงนั้นถูกผูกติดอยู่กับความเป็นไปของสถาบันทางสังคม ซึ่งรวมเอาสถาบันทางการเมืองการปกครองไว้ด้วย ถ้ามองย้อนกลับไปถึงอดีตเราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับพฤติกรรมของผู้นำทางการเมืองหรือการปกครองนั้นเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก สังคมจะดีจะเจริญหรือจะเสื่อมสลายนั้นได้ถูกนำไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติตัวของผู้ปกครองที่มีต่อประชาชน อาจจะเรียกได้ว่าเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ หรือในทางพุทธศาสนาเรียกว่า ทศพิธราชธรรม ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ก็มีคำพยากรณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลก หรือแม้แต่ย้อนกลับไปถึงสมัยก่อนกรุงศรีอยุธยา ตำนานต่าง ๆ ในเรื่องการล่มสลายของเมือง ไม่ว่าจะ เป็นเมืองในแถบภาคเหนือหรือในที่ต่าง ๆ ก็เป็นเพราะว่าพระมหากษัตริย์ไม่มีความยุติธรรม เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่าความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในระยะแรก ๆ ของเรานั้นเป็นความคิดแบบรวมศูนย์ เรายังไม่ได้มีการแยกแยะแจกแจงว่า แล้วประชาชนจะเกี่ยวข้องอย่างไร ประชาชนกลายเป็นผู้ที่รับอันสงส์จากการปฏิบัติตัวของผู้ปกครองแต่เพียงด้านเดียว เรียกได้ว่าความมั่นคงกับประชาชนนั้นเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางเดียว ไม่ได้มีความสัมพันธ์อีกด้านหนึ่งระหว่างประชาชน

กับรัฐ หรือระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ต่อมาในระยะหลัง ๆ ก็เริ่มมีนักคิดที่เสนอความคิดที่รู้จักกันในนามของทฤษฎีสัญญาประชาคม ที่นำเอาพฤติกรรมของผู้ปกครองหรือลักษณะทางการเมืองมาเกี่ยวข้องกับกระทำที่ทำให้ประชาชนมีความร่มเย็นเป็นสุขด้วย แต่ทว่าไปแล้วแนวความคิดเรื่องทฤษฎีสัญญาประชาคมนั้นวางเงื่อนไขที่จำเป็นว่า มนุษย์ที่มาอยู่ร่วมกันนั้นก็เพื่อต้องการที่จะให้ชีวิตของตนซึ่งปรกติเลวร้ายมาก จะได้มีชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถที่จะอยู่ได้อย่างมั่นคงปลอดภัย เพราะฉะนั้นเงื่อนไขที่จำเป็นอย่างแรกของการมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม และการยอมที่จะอยู่ภายใต้กฎหมายก็คือความต้องการความมั่นคงจากแนวคิดนี้ก็เริ่มจะเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนเริ่มเป็นความสัมพันธ์ ๒ ทาง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเมื่อดูรายละเอียดก็จะเห็นว่า การจัดความสัมพันธ์ก็ขึ้นอยู่กับแนวคิด ๒ ทางอีกว่า ระหว่างรัฐกับประชาชนนั้นจะให้น้ำหนักไปไว้ที่ไหน บางความคิดก็ว่า ความเป็นอยู่ของรัฐ ความคงอยู่ของรัฐ ความมั่นคงของรัฐนั้นอยู่เหนือปัจเจกบุคคลทุกคน ก็หมายความว่าปัจเจกบุคคลต้องยอมสละสิทธิเสรีภาพบางอย่าง เพื่อที่จะทำให้ส่วนรวมหรือรัฐมีความมั่นคง แนวคิดนี้ก็นำไปสู่ระบอบการปกครองที่ให้รัฐมีอำนาจค่อนข้างมาก ในขณะที่แนวคิดที่เน้นความสำคัญของประชาชน ก็ต้องการที่จะให้รัฐใช้อำนาจน้อยที่สุด ความคิดที่สุดภูของการให้ประชาชนมีเสรีภาพ

สูงสุดก็คือ ความคิดอนาธิปไตยที่มองว่าคนเราแต่ละคนนิสัยพื้นฐานแล้วเป็นคนซึ่งรักความสงบและมีจิตใจงามอยู่แล้ว ถ้าปล่อยให้อยู่กันเองโดยไม่มีอำนาจภายนอกมาบังคับแล้ว ประชาชนหรือปัจเจกบุคคลก็สามารถอยู่ได้อย่างผาสุกดีกว่าที่จะให้อำนาจรัฐมาบังคับ เพราะฉะนั้นทัศนะเกี่ยวกับความมั่นคงของผู้ปกครองกับประชาชนก็จะแกว่งอยู่ระหว่าง ๒ ขั้วความคิดนี้ตลอดเวลา ทำอย่างไรจึงจะก่อให้เกิดสมดุลระหว่างความมั่นคงของส่วนรวมกับความมั่นคงของปัจเจกบุคคล

ในอดีตนั้นเราเคยให้ความสนใจความมั่นคงที่เกิดจากการคุกคามจากมนุษย์ด้วยกันเองก็คือจากสงครามจากโจรผู้ร้าย ความมั่นคงเมื่อ ๑๐๐-๒๐๐ ปีมาแล้ว ก็เน้นในเรื่องของความพยายามที่จะใช้กำลัง อาวุธประหัตประหารกัน เพราะเราได้ผ่านสงครามโลก ๒ ครั้ง และสงครามย่อย ๆ อีกมากมาย แต่ในระยะหลัง ๆ นี้เราเริ่มจะเห็นว่า ความมั่นคงที่เกิดจากภัยอันตรายอื่น ๆ นอกจากสงครามหรือปฏิบัติการทางทหารนั้นมีมากขึ้น เช่น ภัยที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ภูเขาไฟ สึนามิ แผ่นดินไหว หรือแม้กระทั่งภัยที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ป่าไม้เหลือน้อยลง ก่อให้เกิดภัยพิบัติตามธรรมชาติต่าง ๆ ในบางประเทศภัยอันตรายที่คุกคามความมั่นคงของมนุษย์ที่เรียกว่า human security ทำให้มนุษย์ต้องสูญเสียชีวิตมากมาย อาจมากกว่าภัยจากสงคราม ในหลายประเทศมีความอดอยาก ความยากจน

เพราะฉะนั้นในสมัยใหม่ความมั่นคงจึงไม่จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะความมั่นคงทางทหาร (military security) เท่านั้น แต่ยังสามารถขยายไปถึงความมั่นคงที่ไม่เกี่ยวกับทางทหาร (non-military security) อีกด้วย ความไม่มั่นคงทั้ง ๒ อย่าง ทั้งที่เกิดจากมนุษย์สร้างเองและที่เกิดจากธรรมชาติ ก็เป็นภัยคุกคามต่อชีวิตทรัพย์สิน การอยู่รอด และการพัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่ไปได้ แล้วก็ภัยอันตรายต่อการรักษาไว้ซึ่งมรดกทางอารยธรรมอีกด้วย เพราะวามมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการ ได้สร้างสรรค์และสิ่งสมสิ่งมีค่าต่าง ๆ ไว้มากมาย ถ้าไม่มีความมั่นคงแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็ไม่สามารถอยู่ได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการศึกษาและการวิเคราะห์ว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการล่มสลายซึ่งก็คงไม่ได้มีสาเหตุเดียว ในแง่หนึ่งก็เป็นการศึกษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งการศึกษากฎหมายตราสามดวงก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ความมั่นคงของรัฐนั้นเราจะพบว่าในแต่ละยุคแต่ละสมัยมีความผันแปรไปเรื่อย ๆ และจะต้องมีระยะเวลาที่มีการฟื้นฟูเพื่อให้เกิดความมั่นคงขึ้นมาใหม่ แต่ความมั่นคงนั้นก็ เป็นสภาวะที่เป็นนามธรรม สิ่งที่จะเป็นรูปธรรมก็คือการสร้างสถาบันทางสังคมรากฐานต่าง ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดความต่อเนื่องภายใต้การเปลี่ยนแปลง นักคิดบางคนก็พูดว่าสังคมมนุษย์เป็นสังคมที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับความต่อเนื่อง กฎหมายตราสามดวงก็เป็นความพยายามที่จะสร้างความต่อเนื่อง เพราะรัฐได้ถูกผลกระทบ ประชาชนถูก

ผลกระทบจากสงคราม จริง ๆ แล้วไม่ได้หมายความว่า เอกสารต่าง ๆ ที่เป็นกฎหมายต่าง ๆ ได้สูญหายไปคงเหลืออยู่น้อยมาก จะต้องมีการมาฟื้นฟูกลับขึ้นมาใหม่ เพราะนั่นก็เป็นเพียงเอกสาร แต่สิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่เป็นเวลานานก็คือธรรมเนียมปฏิบัติ และหลักที่ได้มีการใช้ปกครองและการจัดการปกครองบ้านเมือง สิ่งเหล่านั้นได้แตกสลายไป เพราะว่าตัวระบบได้ถูกทำลายไป เครือข่ายหรือสถาบันต่าง ๆ ก็เสื่อมสลายไป ตัวอย่างของการฟื้นฟูกฎหมายตราสามดวงก็เป็นเรื่องที่สำคัญ ดังจะเห็นว่าได้นำเอาประเด็นที่จะก่อให้เกิดรากฐานสำคัญขึ้นมา นั่นก็คือ กฎหมาย เพราะว่ากฎหมายนั้นเป็นหลักการที่จะใช้บังคับกับบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้เพื่อเสริมความมั่นคงของรัฐด้วยความมั่นคงในสายตาของผู้ปกครองในอดีตไม่ว่าจะมีระบอบการปกครองอย่างไร เมื่อรัฐขยายตัวมากขึ้น ต่างจากชุมชนเล็ก ๆ ความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงก็จะเริ่มกลายเป็นความคิดที่ห่างจากการดูแลทุกข์สุขของประชาชนมากขึ้นเท่านั้น อาณาเขตและการควบคุมเมืองต่าง ๆ หรือจุดที่สำคัญ เช่น เมืองท่า ทางออกทะเล หรือเส้นทางการค้า กลายมาเป็นเป้าหมายสำคัญที่รัฐจะพิทักษ์รักษาไว้มากกว่าประชาชนในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล ผิดกับในสมัยที่มนุษย์ยังอยู่ในชุมชนเล็ก ๆ ที่ความมั่นคงของรัฐเองหรือของชุมชนกับความมั่นคงของประชาชนจะเป็นสิ่งเดียวกัน เมื่อรัฐขยายตัวมากขึ้น รัฐก็จะปกป้องอาณาเขตและจุดการค้าที่

สำคัญมากกว่าปกป้องประชาชน ในการปกครองสมัยโบราณ เช่น ในสมัยอยุธยา เป็นต้น เราจะเห็นว่ารัฐพยายามสร้างมาตรการในการควบคุมอาณาเขตไว้โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การวางลักษณะการปกครองในรูปของศูนย์กลาง แล้วก็ขยายออกไปเป็นชั้นต่าง ๆ เพราะว่าการคมนาคมและเทคโนโลยีนั้นยังต่ำทำให้ไม่สามารถติดต่อกันได้ง่าย เพราะฉะนั้นในแง่ที่ระบอบการเมืองการปกครองและการจัดการปกครองก็เป็นวิธีการสร้างความมั่นคงให้ผู้ปกครองที่ศูนย์กลาง เราจะเห็นการเน้นความสำคัญของศูนย์กลางมาก สัญลักษณ์ของความมั่นคงของรัฐ ถ้าเป็นในยุโรปก็จะเป็นป้อมค่ายเราจะเห็นลักษณะของวัง ของป้อมค่าย มีรั้วรอบขอบชิด มีคูเมือง เพราะฉะนั้นความแตกต่างระหว่างในเมืองกับรอบเมืองก็เป็นเส้นแบ่งที่จะกำหนดความมากน้อยของความมั่นคงปลอดภัยที่ประชาชนมีอยู่ การรักษาความมั่นคงนั้นเป็นการรักษาแกนในสุดของอาณาบริเวณต่าง ๆ ที่รัฐมีอำนาจ ในสมัยหลัง ๆ ที่มีการขยายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น ความมั่นคงของรัฐก็จะไม่จำกัดอยู่เฉพาะความมั่นคงภายในรัฐนั้น แต่ขยายตัวออกไปแล้วเกิดความซับซ้อนของพันธมิตรต่าง ๆ ในอดีตการจัดการความต้องการมีหลักประกันในเวลาสันติภาพ หรือเพื่อป้องกันสงครามหรือเพื่อเตรียมตัวจะทำสงครามกับพันธมิตรได้ ก็มักจะมีการผูกพันต่าง ๆ เช่น สมัยโบราณ โทกียา ได้เคยวางหลักไว้ว่า มิตรของมิตรคือมิตร มิตร

ของศัตรูคือศัตรู ศัตรูของศัตรูคือมิตร สิ่งเหล่านี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นหลักประกันของความมั่นคงหรือไม่มั่นคง จากชุมชนที่เล็กเริ่มขยายเป็นความมั่นคงในระดับโลก หลังจากสงครามโลก ๒ ครั้ง ก็มีการจัดตั้งสหประชาชาติขึ้น และก็ยัง Security Council หรือคณะมนตรีความมั่นคงเป็นสภาความมั่นคงของโลก แต่จริง ๆ แล้วก็ไม่ใช่ เพราะสมาชิกของสภาความมั่นคงนั้นก็ประเทศที่มีกำลังกล้าแกร่งในสงคราม เพราะฉะนั้นเราก็จะไม่ลืมว่าหลักประกันความมั่นคงที่มีมาช้านาน ตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบันก็คือการมีกำลัง ซึ่งไม่ใช่มีกำลังอย่างเดียว แต่มีความสามารถในการทำลายล้างมากกว่าคนอื่น แต่ความพยายามที่จะแสวงหาความมั่นคงซ้อนขึ้นไปอีก คือความพยายามที่จะลดอาวุธ หรือความไม่ต้องการที่จะเห็นชาติใดชาติหนึ่งอยู่ภายนอกกติกาของโลก ในแง่นี้เราจะเห็นว่าความมั่นคงในความหมายที่เรา รู้จักกันนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย แต่ในปัจจุบันนี้ในระดับสากลก็เกิดการก่อการร้ายขึ้นมา การก่อการร้ายก็ไม่ได้ใช้อาวุธหรือเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยอะไรนัก บางทีใช้เครื่องบินของประเทศตัวเองเข้าทำลายขวัญกำลังใจของประเทศศัตรูด้วยซ้ำไป เราจะเห็นว่ามิติของความมั่นคงในปัจจุบันเริ่มไปสู่มือของประเทศมหาอำนาจหรือประชาชนในประเทศเหล่านั้น การสร้างความไม่มั่นคงให้เกิดขึ้นหรือความเกรงกลัวภัยอันตรายต่าง ๆ ก็กระทำในรูปของการก่อการร้าย และบางทีก็ไม่เลือกกลุ่ม

คนที่จะเป็นเป้าหมายของการโจมตี ผมมีความเห็นว่า ความมั่นคงนั้นจะมองโดด ๆ โดยไม่สัมพันธ์กับเรื่องอื่นนั้นคงไม่ได้ ต้องพิจารณาทั้งในด้านความมั่นคงและในด้านการพัฒนาควบคู่กัน การสร้างความมั่นคงไม่ใช่ให้กับรัฐ แต่สร้างเพื่อที่จะปกป้องประชาชนที่อยู่ในอาณาเขตของรัฐ ไม่ใช่ต้องถูกกวาดต้อนไปเหมือนอย่างในสมัยก่อน แต่ถ้ารัฐสมัยใหม่มีอาณาเขตที่ชัดเจน ใครรุกล้ำเข้ามาเราก็ต้องปกป้องรักษา เราจะเห็นว่ามิติความมั่นคงของไทยที่ผ่านมาเป็นมิติที่ใช้ความมั่นคงนำมาโดยตลอดมากกว่าการพัฒนาโดยรัฐเป็นผู้ลงทุน ต่อมาในสมัยหลัง ๆ เราจะเห็นว่า มิติการพัฒนาเริ่มเข้ามามีส่วนมากขึ้น ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะเกิดปัญหาความมั่นคงนั่นเอง เราจะเห็นว่าในสมัยที่มีการต่อสู้ด้วยกำลังพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั้น ได้มีงบประมาณลงไปในการสร้างถนนเข้าไปในหมู่บ้านต่าง ๆ มากมาย จนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเวลานี้ไปที่ไหนก็เห็นถนนทั้งนั้น เพราะฉะนั้นการทำทนายอำนาจรัฐก็ก่อให้เกิดการลงทุนในการพัฒนามากมาย ก็เรียกว่า ปัญหาความมั่นคงก็ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของการพัฒนาและนำไปสู่ความเจริญหรือความทันสมัย และมีมิติการมีส่วนร่วม เราอาจจะพูดได้ว่าเป็นเรื่องของประชาธิปไตย มิติการมีส่วนร่วมนี้เป็นมิติที่ได้รับความสนใจหรือเอาใจใส่ไม่น้อยมากตราบนานกระทั่งเมื่อประมาณ ๒๐ ปีมานี้เอง เราเริ่มให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น เพราะว่าถ้าเราจะป็นรัฐประชา

ชาติหรือรัฐชาติแล้วคนที่อยู่ในรัฐก็ต้องนึกถึงส่วนรวมมากกว่าตำบล หรือหมู่บ้านที่ตนอยู่ เขาย่อมสมารถที่จะเชื่อมโยงชีวิตของตัวเองผูกพันกับชีวิตของคนอื่น ๆ ในสังคมได้ แต่จริง ๆ แล้วไม่เป็นเช่นนั้น คนที่อยู่ในกรุงเทพฯ ไม่รู้สึกชีวิตของตัวเองไม่มั่นคงเท่าไรทั้งที่คนที่อยู่ใน ๓ จังหวัดภาคใต้ต้องเผชิญกับภัยทุกวัน ไม่แน่ว่าออกไปจะโดนยิงเมื่อไร ก็เป็นลักษณะของสังคมที่เกือบจะเรียกว่าไม่มีชื่อไม่มีแป่ คำว่ามีชื่อมีแป่นั้นเป็นคำที่สำคัญ ชื่อแป่ นั้นคือการมีกฎหมาย มีกติกา มีกระบวนการความยุติธรรม แต่การมีชื่อมีแป่นั้นเป็นภาวะที่จำเป็นแต่ไม่พอเพียงกับสังคมมนุษย์ที่ต้องการความร่วมมือเป็นสุขอีกด้วย เพราะฉะนั้นจากระดับของความมั่นคงเราอาจจะพูดได้ว่า ความมั่นคงมีหลายระดับเหมือนกัน ความมั่นคงระดับของการมีชื่อมีแป่นั้นเป็นระดับต่ำสุด พ้นจากความมีชื่อมีแป่ไปแล้ว ก็จะเป็นความร่วมมือเป็นสุข ความเป็นธรรมและเป็นไท เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่าเราจะพูดความมั่นคงของรัฐกับความมั่นคงของประชาชนโดยไม่แยก ระดับความมากน้อยไม่ได้ ความมั่นคงนั้นไม่ได้มีอยู่ทั่วไปเสมอไป ความมากน้อยของความมั่นคงถ้าเราบอกว่ามีสูงก็หมายความว่า ความมั่นคงมีอยู่ทุกหย่อมหญ้าและมีอยู่ทั่วไปเหมือนอย่างเราไปในบางประเทศ เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เราจะพบว่าเราไปที่ไหนก็เหมือนกัน หรืออาจจะป็นในญี่ปุ่น หรือนิวซีแลนด์ เราไปที่ไหนก็เหมือนกัน ไม่มีการใช้กฎหมายพิเศษสำหรับบางพื้น

ที่ แต่ของเราถ้ามีการออกพระราชกฤษฎีกาขึ้นมา แม้ว่าเราจะมีรัฐธรรมนูญอยู่แล้วก็ตาม แต่เราก็ยังต้องมีพระราชกฤษฎีกาขึ้นมา แปลว่า ความมั่นคงของรัฐนั้นไม่สม่ำเสมอ ไม่มั่นคง ไม่ได้อยู่อย่างเท่าเทียมกันทุกพื้นที่ ประชาชนก็เหมือนกัน ประชาชนที่ยังมีความมั่นคงทางชีวิตและทรัพย์สินเท่ากันหรือไม่เท่ากัน ความคิดสมัยใหม่เกี่ยวกับความมั่นคงของประชาชนนั้นถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐด้วย ในสมัยโบราณรัฐจะให้ความมั่นคงในขอบเขตที่จำกัด แต่ในปัจจุบันรัฐได้ยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้วย เช่น มีการให้สวัสดิการต่าง ๆ ให้หลักประกันต่าง ๆ รัฐสวัสดิการที่มีอยู่ในหลายประเทศ หรือรัฐพยายามจะส่งเสริมให้เอกชนได้จัดตั้ง ได้มีมาตรการพิเศษในการให้หลักประกันแก่ประชาชน เช่น ให้หลักประกันแก่ผู้ใช้แรงงาน มีค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ ให้มีเงินสะสม มีสวัสดิการไว้ใช้จ่ายยามเลิกทำงานแล้ว เพราะฉะนั้น รัฐก็ได้สร้างมาตรการต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย เพื่อที่จะให้ความมั่นคงแก่ประชาชน นอกเหนือไปจากความมั่นคงทางด้านการปกครองหรือการคุ้มภัยจากการรุกรานจากภายนอก การรุกรานจากภายนอกในสมัยนี้นั้นก็มีระบบหรือระเบียบโลกอีกชั้นหนึ่งคอยดูแลอยู่ แต่ความมั่นคงภายในนั้นก็เป็นที่ของรัฐแต่ละรัฐ เหมือนอย่างที่เราได้กล่าวแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในแง่ของความมั่นคงในยุคนี้มันได้กินความกว้างขวางมากเกินกว่าการป้องกันหรือการสร้างชื่อสร้างแปเท่านั้น แต่

ต้องมีการจัดการเกี่ยวกับความขัดแย้ง แต่ทั้งนี้ก็หมายความว่า ในบางครั้งรัฐในสมัยแห่งการพัฒนาที่เป็นตัวการที่สร้างความไม่มั่นคงให้กับประชาชนโดยทั่วไปเหมือนกัน เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าความต้องการของบางส่วนของกลุ่มคนในรัฐนั้นมีความแตกต่างกัน เช่น ความต้องการการใช้น้ำของภาคอุตสาหกรรม กับความต้องการใช้น้ำอุปโภคบริโภคของประชาชนก็ขัดแย้งกัน ความต้องการของอุตสาหกรรมที่ต้องมีไฟฟ้าใช้เพื่อการผลิตและในราคาที่ถูกลง และถ้าต้องการราคาที่ถูกลงก็ต้องใช้พลังงานหรือจากเชื้อเพลิงถ่านหินซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาชน เช่น ปัญหาที่แม่เมาะ ปัญหาที่เขื่อนปากมูล เหล่านี้เป็นต้น แสดงว่าการสร้างความมั่นคงที่รัฐต้องการทำให้ให้กับคนส่วนหนึ่งในสังคมนั้น ไปขัดกับความมั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่เป็นพื้นฐาน ลงลึกไปถึงการทำลายอาชีพของเขา และไปถึงการทำลายสุขภาพของเขาได้ เพราะฉะนั้นในยุคของการพัฒนา รัฐก็จะต้องคำนึงทั้งสองด้าน ดูว่าการพัฒนานั้นจะไปมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้อย่างไร บางครั้งถึงกับมีการกล่าวว่า ความมั่นคงของรัฐนั้นคือความไม่มั่นคงของราษฎร เพราะฉะนั้นความมั่นคงของรัฐในทัศนะของผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองควรจะต้องมองเกินกว่าเรื่องของอาณาเขต ในสมัยก่อนก็เป็นเรื่องของเส้นทางการค้า จุดยุทธศาสตร์ ในเรื่องเมืองสำคัญ ๆ เป็นการรักษาเมือง การรักษาสถานที่ หรือในสมัยนี้ก็อาจจะเป็นเรื่อง

ของโรงงานอุตสาหกรรม การสร้างโรงไฟฟ้า เพราะฉะนั้นรัฐต้องมองความมั่นคงในแง่ของมนุษย์มากขึ้น ให้ความเป็นอยู่ของคนมากขึ้น และที่สำคัญก็คือ ความพยายามที่จะสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงกับการพัฒนาและการมีส่วนร่วม ถ้าเมื่อเราอาศัยกรอบการวิเคราะห์ ๓ มิติ คือ ความมั่นคง การพัฒนา การมีส่วนร่วม เช่นนี้แล้ว เราจะเห็นว่าในอดีตนั้นสังคมไทยพยายามที่จะสร้างความมั่นคงและการพัฒนาค่อนข้างมาก เรามีกฎหมาย เรามีกติกา มาตรการให้แรงจูงใจต่าง ๆ นานา สำหรับทั้งสองอย่าง ความมั่นคงนั้นเราจะเห็นชัดเจนว่าเราสร้างกองทัพประจำการขึ้นมา เราสร้างตำรวจขึ้นมา เราสร้างแสนยานุภาพอาวุธต่าง ๆ มีทั้งบุคลากร มีตำรวจ มีทั้งข้าราชการปกครอง มีกลไกของรัฐทางด้านการปกครองมากมาย แต่เรากลับมาเผชิญกับปัญหาความไม่มั่นคงใน ๓ จังหวัดภาคใต้ ซึ่งทำให้เราคิดว่าถ้าใช้มิติของความมั่นคงหรือมาตรการของความมั่นคงทางการทหารด้านเดียวก็คงใช้ไม่ได้ จะต้องมาดูมิติย้อนกลับไปในแง่ประวัติศาสตร์ ในแง่ของศาสนา ในแง่ของวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ตรงระหว่างความพยายามของรัฐที่จะสร้างความมั่นคงให้กับรัฐระบอบการปกครอง และกับประชาชน ถ้าเมื่อรัฐไม่สามารถคุ้มครองประชาชนได้แล้ว ประชาชนก็ต้องช่วยตัวเอง เมื่อประชาชนต้องช่วยตัวเองก็หมายความว่ารัฐไม่มีความหมาย สภาวการณ์เช่น

นี่เป็นสภาวะการณ์ที่เคยมีในอดีต ในสมัยอยุธยาเรารู้ดีว่ากลไกของรัฐเอื้อมไม่ถึงแน่ถ้าเผื่อมีภัยคุกคามมาจากภายนอก แม้กระทั่งก่อนการเสียกรุงเรื่องของชาวบ้านบางระจันก็จะเห็นว่าในที่สุดชุมชนต้องช่วยตัวเองในเรื่องซึ่งเป็นพื้นฐานขั้นต่ำที่สุด แต่รัฐในสมัยปัจจุบันก็ยังเน้นเรื่องความมั่นคงทางทหารและความมั่นคงของรัฐมากกว่าความมั่นคงของประชาชน ความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประชาชนเป็นความคิดใหม่ แม้ในหมู่นักเศรษฐศาสตร์เองก็เป็นนักเศรษฐศาสตร์อีกกระแสหนึ่ง จนกระทั่งได้มีการรับรองความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ กระแส human security คือ อมาตยา เช่น เมื่อไม่นานมานี้เองที่ได้รับรางวัลโนเบล นักเศรษฐศาสตร์ก็เริ่มคิดถึง human security มากขึ้น หรือนักรัฐศาสตร์เองก็คิดถึงความมั่นคงที่ไม่ใช่ความมั่นคงทางทหารมากขึ้น ก็คือมาพิจารณาในเรื่องของสิ่งแวดล้อม มาพิจารณาในเรื่องสิทธิมนุษยชน จริง ๆ แล้วในเรื่องความคิดคำนึง เรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นความคิดที่ใกล้เคียงกับความคิดเรื่องความมั่นคงจากทัศนะของประชาชนมากที่สุด เพราะว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล เป็นสิทธิเสรีภาพที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดหรือถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐ เพราะฉะนั้นถ้าจะสรุปแล้วเราก็จะเห็นว่า วิวัฒนาการของความคิดและการปฏิบัติในเรื่องความมั่นคงของรัฐและความมั่นคงของประชาชนนั้น ได้แปรเปลี่ยนไปในลักษณะที่ดีขึ้นก็คือ

ว่าได้มีการเคลื่อนเข้ามา มีข้อคำนึงถึงความมั่นคงของประชาชนมากขึ้น แต่มีข้อคิดว่าในยุคของทุนนิยมนี้ แนวคิดของทุนนิยมก็คือการแข่งขัน และในเรื่องของการแข่งขันก็ไม่มีการให้แต้มต่อกัน เมื่อไม่มีการให้แต้มต่อกันก็หมายความว่าใครที่แข็งแกร่งที่สุด ใครสามารถที่จะเอาชนะได้ในการแข่งขันก็จะชนะ ในแง่ของทางกายภาพ แต่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นการแข่งขันไปกระทบถึงความมั่นคงของประชาชนอย่างไร ถ้าเผื่อเป็นหลักของสังคมนิยมแล้ว เขาก็พยายามจะหามาตรการต่าง ๆ เช่น การกระจายรายได้ การเก็บภาษีผู้ที่มีรายได้มากในอัตราที่สูง การเก็บภาษีที่ได้จากการเพิ่มขึ้นของมูลค่าทรัพย์สินที่เรียกว่า ภาษีกำไรส่วนทุน (capital gains tax) แต่ในหลายประเทศก็ยังไม่มีการเหล่านี้ เพราะฉะนั้นเราอาจจะมองว่าในสมัยที่มีพรรคคอมมิวนิสต์อยู่ในรัสเซีย ในที่อื่น ๆ แล้วก็เกิดความขัดแย้งแบ่งโลกเป็นสองฝ่ายนั้น โลกเราเต็มไปด้วยความไม่มั่นคงในทางทหาร ในทางความขัดแย้งในอุดมการณ์ แต่เมื่อสิ้นยุคนั้นไปแล้วถามว่าความมั่นคงของประชาชนมีมากขึ้นหรือน้อยลง ในระบบทุนนิยมในปัจจุบัน คำตอบอาจจะตอบได้ยากว่าเราจะนึกถึงประชาชนโดยทั่วไปหรือเราจะดูจากการกระจายรายได้ เราก็มองเห็นอยู่ทุกวันว่ามีผู้ที่ยังมีชีวิตที่แร้นแค้นหรือลำบาก เพราะฉะนั้นระบบทุนนิยมเองในฐานะที่เป็นระบบเศรษฐกิจคงจะต้องเป็นทุนนิยมทางสังคมทุนนิยมที่เอาใจใส่เรื่องสังคม ก็เป็นที่น่า

ยินดีว่าธุรกิจต่าง ๆ ก็เริ่มนึกถึงโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยสังคมมากขึ้น มีโครงการที่จะไปช่วยเหลือชุมชน มีองค์กรอาสาสมัครเพิ่มมากขึ้นเหล่านี้เป็นต้น ก็แสดงให้เห็นว่าความมั่นคงของรัฐที่ระบบทุนนิยมต้องการเพื่อให้การค้าอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้คงจะต้องมีมาตรการอื่นมาเสริมด้วย ไม่ใช่หวังที่จะให้รัฐบาลมีความมั่นคงต่อเนื่อง บรรยากาศการลงทุนดี บ้านเมืองไม่มีการก่อการร้ายแล้วก็ให้การค้าอุตสาหกรรมดี โดยละเอียดชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไป จะเห็นว่าความมั่นคงที่เรากำลังพูดถึงนั้น เราคงจะพูดถึงความมั่นคงของรัฐไม่ได้อีกต่อไปแล้ว เราคงจะต้องพูดถึงความมั่นคงของสังคมมากกว่าความมั่นคงของรัฐ เพราะว่าความมั่นคงของรัฐนั้นมักจะจำกัดอยู่เฉพาะส่วนที่เป็นรัฐ ส่วนที่เป็นเรื่องของระบอบการปกครองเป็นระบอบการเมือง บางทีไปดูที่เสถียรภาพของรัฐบาลแต่ละคณะ จนกระทั่งในสมัยก่อนเกิดปัญหาว่าความมั่นคงของรัฐหรือความมั่นคงของรัฐบาล ซึ่งไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นประเทศไทยก็มีการพัฒนาไปพอสมควร เราเห็นแล้วว่าความมั่นคงของรัฐนั้นมีรัฐธรรมนูญเป็นกติกาของระบอบการปกครอง เพราะฉะนั้นสังคมไทยก็ผ่านขั้นตอนของเงื่อนไขขั้นต่ำของความมั่นคงอย่างหนึ่งไปแล้ว คือความมั่นคงทางการเมืองในแง่ของการมีกติกาที่ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ ในสมัยก่อนนั้นเรามีกติกาที่เปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ ถ้าเป็นประเทศอื่นก็ต้องล้ม

สลายไปแล้ว เพราะว่าสถาบันทางการเมืองของรัฐบาลอ่อนแอ มีการแทรกแซงโดยคณะทหารตลอดเวลา และผู้นำก็เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย รัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปมีหลายชุด รัฐธรรมนูญมี ๒๐ ฉบับ เป็นต้น แต่บังเอิญไทยเรามีความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นความมั่นคงของสถาบันทางสังคม ผลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็มีผลดี คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์หมดพระราชอำนาจในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งกลายเป็นของดี เพราะว่ามีผลทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพเป็นสถาบันทางสังคม ไม่ใช่สถาบันทางการเมืองและการปกครองหรือทางการบริหารอีกต่อไป ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่เหนือการเมือง แต่ในขณะที่ความมั่นคงของรัฐหรือของชาตินั้น ถ้าจะมองในแง่ของความมั่นคงของสถาบันทางการเมืองแล้ว เราไม่มีเลย เราติดลบตลอด เพราะว่ารัฐธรรมนูญมี ๒๐ ฉบับ รัฐบาลโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ไม่ถึง ๔ ปี สภาพเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย แปลว่าเงื่อนไขของความมั่นคงที่เป็นปัจจัยที่จะเอื้อให้เกิดความมั่นคงทางการเมืองเท่ากับศูนย์ แต่ถามว่าทำไมสังคมไทยยังอยู่ได้ อยู่ได้ก็เพราะสถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์หลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็เปลี่ยนแปลงเป็นสถาบันทางสังคมเป็นสถาบันทางสังคมซึ่งกลายเป็นสิ่งที่สามารถที่จะยึดโยงทำให้เกิดเอกภาพ

เกิดเสถียรภาพขึ้น เพราะว่าเรามีพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนจงรักภักดีเป็นหนึ่งเดียว ความมั่นคงของสังคมกับความมั่นคงของประชาชนนั้นจึงมีจุดเชื่อม มีเอกภาพเป็นหนึ่งเดียว ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน จะว่าไปแล้วรัฐชาติของเราเหมือนอย่างที่เรา เบน แอนเดอร์สัน บอกว่าเป็นชุมชนเชิงจินตนาการ คนอยู่ในภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีจินตนาการร่วมกันเรื่องอะไร ประชาชนมีจินตนาการร่วมกันถึงความ เป็นชาติหรือเปล่า ก็ไม่เป็นรูปธรรม แต่สถาบันรัฐธรรมนูญหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นจุดร่วมที่จะให้ประชาชนในทุกพื้นที่หรือต่างชาติต่างภาษาได้มีจุดร่วม หรือจินตนาการร่วมกันหรือเปล่า คำตอบก็คือว่า คงไม่ใช่ แต่ถ้าเห็นพัฒนาการของสถาบันพระมหากษัตริย์หลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตั้งแต่รัชกาลที่ ๙ เป็นต้นมา เราจะเห็นได้ว่าความเป็นชาติของเรา เริ่มจากการยึดโยงหรือการเชื่อมโยงกับรัชกาลที่ ๙ มากกว่าในเรื่องอื่น ๆ แปลว่าชุมชนในจินตนาการของไทยในความเป็นชาติเกิดขึ้นเมื่อไรแน่ เป็นชาติจากความมั่นคง ความสามัคคี หรือความเป็นปึกแผ่น หรือความมั่นคงของสังคมเรานั้น ถ้าจะว่าไปแล้วก็ยึดโยงอยู่กับสิ่งนี้คือสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมระหว่างความมั่นคงของรัฐกับความมั่นคงของประชาชน รัฐก็ต้องอาศัยสถาบันพระมหากษัตริย์ ในยามที่เกิดวิกฤติ เช่น ๑๔ ตุลา พฤษภาทมิฬ อย่างนี้เป็นต้น เราจะเห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่สามารถ

ที่จะสร้างหรือฟื้นฟูความมั่นคงกลับคืนมาได้ เหมือนอย่างที่มีรัชกาลที่ ๑ บ้านเมืองเราแตกจากภัยสงคราม สร้างขึ้นมาได้ สร้างระบอบใหม่ขึ้นมาได้ สร้างรากฐานทางกฎหมายขึ้นมาได้ มีระยะเวลาที่อยู่มาได้กว่า ๒๐๐ ปี จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองอีก ถ้าเป็นประเทศอื่น เช่น ประเทศฝรั่งเศส การล้มระบอบเก่า แล้วสร้างระบอบใหม่ การสร้างระบอบใหม่นั้นจะว่าไปแล้วในทางการเมืองระบอบใหม่ก็น่าจะเป็นหลักประกันความมั่นคงทางการเมืองมากกว่าระบอบเก่า ทั้งในทางสังคม ทางการเมือง หรือในทางเศรษฐกิจ แต่ของไทยเราไม่ได้เป็นอย่างนั้น ในยุโรป ในอังกฤษ หรือในสหรัฐอเมริกา ก็จะเห็นว่าผู้ที่อยู่ในระบอบเก่าไม่ได้มีแต่สถาบันพระมหากษัตริย์เพียงอย่างเดียว แต่ผู้ที่อยู่ในระบอบเก่ายังมีศาสนา พระในนิกายต่าง ๆ มีเจ้าของที่ดิน หรือมีนายทุนรวมอยู่ด้วย กลุ่มคนเหล่านี้คือประกอบกันเป็นระบอบเก่า แต่สำหรับเมืองไทยแล้วมีลักษณะต่างไปจากประเทศอื่น ๆ เพราะความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจไม่ได้อยู่ในมือของคนไทยโดยทั่วไป แต่อยู่กับคนจีน ซึ่งอาศัยระยะเวลา ๑๐๐-๒๐๐ ปี ได้กลืนกลายเป็นผู้ที่มีความภักดีและถือว่าแผ่นดินไทยเป็นแผ่นดินเกิดแผ่นดินตายแล้วในความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเราก็มีลักษณะแบบวิวัฒนาการไปอีกแบบหนึ่ง ชั้นเจ้าของที่ดินของเราก็ไม่ได้มีอำนาจถึงขนาดเหมือนอย่างในประเทศลาตินอเมริกา หรือพระของเราก็ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินมากมายเหมือนอย่าง

ในประเทศอื่น พระของเราก็มีที่ดิน เฉพาะที่มีคนยกให้วัดเท่านั้น เพราะ ฉะนั้นในแง่นี้วิวัฒนาการของประเทศไทย ความมั่นคงของประเทศไทยกับความมั่นคง ของประชาชนก็จึงมีความเปลี่ยนแปลง กันเป็นระยะ ๆ

ผมเห็นว่าการศึกษากฎหมาย อย่างกฎหมายตราสามดวงนี่ก็เป็น เรื่องที่ดี เราสามารถที่จะอาศัยหลัก ฐานกฎหมายนี่ก็เป็นหลักฐานที่สำคัญ ที่สุดที่เราจะใช้เป็นหลักอ้างอิง เป็น กระจกส่องสังคมได้ว่าสังคมเรามี ลักษณะเป็นอย่างไร มีเรื่องอะไรบ้างที่ มีกฎหมายถือว่าเป็นความผิด เราจะ มองสังคมเราได้ว่าสังคมเรามีลักษณะ อย่างไร มีการกระทำผิดในลักษณะใด บ้าง ในกฎหมายที่เราถือว่าเป็นกฎ- หมายของรัฐหรือกฎหมายทางการ ปกครอง เราก็สามารถที่จะมองได้ว่า

ลักษณะของระบอบการปกครองของ เรานั้นเป็นอย่างไร ก็หมายความว่า กฎหมายนั้นก็ป็นรากฐานของความ มั่นคงของสังคม ประเทศไทยก็เป็น ประเทศที่มีกฎหมายมากที่สุดในโลก คือมีทุกเรื่อง เรื่องที่ไม่มีกฎหมายนั้น หายาก จนกระทั่งกฎหมายกลายเป็น ปัญหาในตัวของมันเอง และท้ายที่สุดนี้ ผมก็อยากจะฝากไว้ว่าความมั่นคงใน แ่งของความคิดเพียงมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อไม่นานมานี้เอง ผมเองจำได้ว่าเคย เขียนบทความในสมัยที่ยังมีรัฐบาล ทหารอยู่ว่า ความมั่นคงของรัฐกับความ มั่นคงของรัฐบาลไม่เหมือนกัน และใน บางครั้งเราอาจจะต้องล้มรัฐบาล หรือ สร้างความไม่มั่นคงให้รัฐบาล เพื่อเพิ่ม พูนความมั่นคงของรัฐ เพราะฉะนั้นแนว คิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประชาชน ในสมัยนี้ก็จะต้องสะท้อนได้จากรัฐธรรมนูญ-

ญูฉบับที่เราใช้อยู่ในปัจจุบัน ว่าเป็น รัฐธรรมนูญที่ให้หลักประกันแก่ความ มั่นคงของประชาชนค่อนข้างมาก ทั้ง ในแง่ของประชาชนที่อยู่เป็นกลุ่ม เป็น ชุมชน ในเรื่องทรัพยากรของชุมชน และก็ในแง่ของความมั่นคงของปัจเจก- บุคคล ถ้าเรามองความมั่นคงในแนวคิด ที่กว้าง ในกรอบที่กว้าง แม้แต่เราไป ศึกษากฎหมายโบราณอย่างกฎหมาย ตราสามดวงเราก็คงจะเห็นแง่มุมเหมือน กัน แง่มุมของความมั่นคงของรัฐกับ ความมั่นคงของประชาชนนั้นไม่สามารถ ที่จะแยกออกจากกันได้และความมั่นคง นั้นก็ไม่ใช่มิติเดียวในชีวิตของมนุษย์ และชีวิตของสังคม เป็นเพียงมิติหนึ่ง เท่านั้น ผมก็ใช้เวลามาพอสมควรแล้ว ขอขอบคุณที่ให้เกียรติชวนมาปาฐกถา ในวันนี้ ขอขอบคุณ

นางสาวจินดารัตน์ โพธิ์นอก นักวรรณศิลป์ ๕
กองธรรมศาสตร์และการเมือง
ผู้ถอดแถบบันทึกเสียงและเรียบเรียงบทปาฐกถา

